

THIẾT KẾ HOẠT ĐỘNG KHÁM PHÁ KHOA HỌC NHẪM PHÁT TRIỂN KỸ NĂNG SO SÁNH CHO TRẺ 4 – 5 TUỔI TẠI CÁC TRƯỜNG MẦM NON QUẬN 10, THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Nguyễn Thị Ngọc Nhung

Học viên cao học khóa 31, Trường Đại học sư phạm, Đại học Huế
Trường Mầm non Thực hành, thuộc Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương, Tp. Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Để thiết kế hoạt động khám phá khoa học nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi tại các trường mầm non, chúng tôi đã xác định quy trình thiết kế hoạt động khám phá khoa học gồm 5 bước sau đây: (1) Xác định nội dung của hoạt động khám phá khoa học theo độ tuổi nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi; (2) Xác định mục tiêu thiết kế hoạt động khám phá khoa học nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi; (3) Lựa chọn nội dung thiết kế hoạt động khám phá khoa học cho trẻ 4-5 tuổi; (4) Thiết kế hoạt động; (5) Tổ chức hoạt động. Kết quả thực nghiệm sư phạm khẳng định tính hiệu quả của việc thiết kế hoạt động khám phá khoa học nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi tại các trường mầm non.

Từ khóa: Thiết kế hoạt động khám phá khoa học, khám phá khoa học phát triển kỹ năng, kỹ năng so sánh.

DESIGNING SCIENTIFIC EXPLORATION ACTIVITIES TO DEVELOP COMPARISON SKILLS FOR CHILDREN AGED 4-5 AT PRESCHOOLS IN DISTRICT 10, HO CHI MINH CITY

Nguyen Thi Ngoc Nhung

Graduate student, Class 31, University of Education, Hue University
Practical Preschool, National College for Education, Ho Chi Minh City

Abstract: To design scientific exploration activities aimed at developing comparison skills for children aged 4-5 at preschools, we identified a process for designing scientific exploration activities consisting of the following five steps: (1) Determine the content of the scientific exploration activity according to age to develop comparison skills for children aged 4-5; (2) Define the objectives of designing the scientific exploration activity to develop comparison skills for children aged 4-5; (3) Select the content for designing the scientific exploration activity for children aged 4-5; (4) Design the activity; (5) Organize the activity. The results of pedagogical experiments confirm the effectiveness of designing scientific exploration activities to develop comparison skills for children aged 4-5 at preschools.

Keywords: Designing scientific exploration activities, scientific exploration for skill development, comparison skills

Nhận bài: 08/11/2024

Phản biện: 29/11/2024

Duyệt đăng: 03/12/2024

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chủ đề năm học 2023 – 2024 thể hiện rằng “Xây dựng trường mầm non hạnh phúc, lấy trẻ làm trung tâm” gắn với việc nâng cao chất lượng thực hiện chuyên đề “Xây dựng trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm giai đoạn 2021 - 2025”. Hiện nay, sử dụng hoạt động khám phá khoa học giúp hoạt động học, hoạt động chơi của trẻ gia tăng thêm hứng thú, thu hút sự tham gia tích cực của trẻ vào hoạt động. Bởi lẽ, khám phá khoa học góp phần phát huy tính tò mò, sáng tạo của trẻ. Giúp trẻ có được những kiến thức khoa học cơ bản. Trẻ phát triển được kỹ năng quan sát, phân tích, suy luận và so sánh. Tất cả những kỹ năng trên giúp trẻ phát triển một cách toàn diện. Trẻ 4 – 5 tuổi có

tư duy phát triển rõ ràng và thể hiện được những điểm mới trong phát triển về mặt tư duy. Trẻ đã có vấn đề của trẻ phức tạp hơn. Kỹ năng so sánh đối với trẻ 4 – 5 tuổi là việc trẻ so sánh sự khác nhau, giống nhau hay bằng nhau của một sự vật, hiện tượng mà trẻ biết. Việc sử dụng khám phá khoa học để phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4 – 5 tuổi sẽ thúc đẩy sự phát triển nhận thức, phát triển toàn diện ở trẻ. Thế nhưng trong thực tế, giáo viên chưa quan tâm đúng mức đến việc hình thành và phát triển khả năng so sánh cho trẻ, các hoạt động khám phá khoa học chưa được thiết kế để đẩy mạnh sự phát triển của kỹ năng so sánh. Hoạt động còn mờ nhạt, chưa thu hút trẻ tích cực

tham gia vào tìm hiểu, khám phá. Hình thức tổ chức hoạt động khám phá còn tẻ nhạt, không đa dạng. Vì vậy, chúng tôi chọn nghiên cứu “Thiết kế hoạt động khám phá khoa học nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4 – 5 tuổi tại các trường mầm non”.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Nguyên tắc xây dựng và thực hiện

Việc thiết kế hoạt động khám phá khoa học cho trẻ 4-5 tuổi nhằm hướng tới mục đích giúp trẻ phát triển kỹ năng so sánh, trẻ có bộ óc thông minh để phát hiện và giải quyết những vấn đề phức tạp, giúp cho việc học tập và tiếp thu tri thức tốt hơn để phục vụ cho hoạt động sống. Vì thế, khi thiết kế hoạt động khám phá khoa học phải đảm bảo giúp cho quá trình tổ chức hoạt động khám phá khoa học của các giáo viên được diễn ra một cách thuận lợi và phù hợp nhất để đạt được mục đích như mong đợi.

Trẻ không tự nhiên mà hứng thú với các hoạt động, chính vì vậy các hoạt động KPKH được thiết kế làm sao cho tạo ra nhiều cơ hội cho trẻ trải nghiệm linh hoạt, từ đó trẻ được kích thích và cảm thấy hứng thú với các hoạt động đó. Khi thiết kế hoạt động KPKH phải đa dạng, phong phú để phát huy tính tích cực, tự nguyện tham gia hoạt động của trẻ, kích thích ở trẻ nhu cầu tìm tòi, khám phá và tích cực vận dụng vốn hiểu biết và khả năng so sánh của trẻ vào việc giải quyết nhiệm vụ nhận thức trong những hoạt động khám phá sinh động. Hoạt động KPKH phải luôn kích thích sự sáng tạo của trẻ, tạo hứng thú cho trẻ về cuộc sống xung quanh và giúp trẻ tìm hiểu về nhiều điều mới mẻ trong cuộc sống xung quanh trẻ. Bên cạnh đó các hoạt động KPKH được thiết kế và tổ chức cho trẻ phải thực sự hấp dẫn với trẻ, lôi cuốn sự tập trung chú ý, hứng thú của trẻ, phải luôn gắn với đặc điểm cá nhân, với tính chất của hoạt động chơi để trẻ cảm thấy thoải mái khi tham gia trò chơi. Ngoài ra nghệ thuật dẫn dắt trong hoạt động của giáo viên cũng không kém phần quan trọng, chính điều đó sẽ thu hút trẻ tham gia hoạt động một cách có hiệu quả.

Nguyên tắc này đòi hỏi các hoạt động được thiết kế phải phù hợp với khả năng giáo viên có thể thực hiện, trình độ nhận thức trẻ 4-5 tuổi có thể đạt được như mong muốn hay không và điều kiện thực tế tại trường mầm non. Dựa vào những biện pháp, giáo viên điều chỉnh các hoạt động của mình sao cho phù hợp, giúp các giáo viên định hướng được quá trình rèn luyện kỹ năng so sánh và

đễ dàng thực hiện quá trình rèn luyện hơn.

Các hoạt động KPKH cho trẻ 4-5 tuổi cần được thiết kế phải phù hợp với các giai đoạn phát triển của trẻ. Muốn thiết kế hoạt động KPKH cho trẻ, giáo viên cần dựa vào đặc điểm, cấu trúc và cơ chế các giai đoạn hình thành và phát triển của trẻ. Các hoạt động KPKH được sắp xếp từ đơn giản đến phức tạp, dễ đến khó tạo thành một hệ thống gồm các hoạt động nhằm từng bước nâng cao khả năng nhận thức của trẻ trong hoạt động khám phá khoa học.

Việc thiết kế hoạt động khám phá khoa học cho trẻ 4-5 tuổi nhằm hướng tới mục đích giúp trẻ phát triển kỹ năng so sánh phải phù hợp với những điều kiện cơ bản hiện có của địa phương, nhà trường và các điều kiện khác để việc tổ chức hoạt động khám phá khoa học cho trẻ đạt mục tiêu đã xác định.

Giáo viên thiết kế hoạt động khám phá khoa học phải linh hoạt, xuất phát từ nhu cầu, kinh nghiệm của trẻ và phải phù hợp với đặc điểm từng cá nhân, nhằm giúp mỗi trẻ phát huy tối đa tiềm năng sẵn có để cho trẻ phát triển kỹ năng so sánh. Mặt khác, GV cần phải phải dựa trên nguyên tắc tôn trọng trẻ, kích thích trẻ tư duy, sáng tạo. Khuyến khích sự tìm tòi khám phá ở trẻ, giúp trẻ tự tìm kiếm, thể hiện năng lực so sánh của mình một cách tự do, sáng tạo chứ không phải đơn thuần là sự sao chép máy móc, bắt chước.

2.2. Quy trình thiết kế hoạt động khám phá khoa học nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi

Bước 1: Xác định nội dung của hoạt động khám phá khoa học theo độ tuổi nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi

Trên cơ sở chương trình giáo dục mầm non, căn cứ vào Chương trình GDMN được Ban hành kèm theo Thông tư 01/VBHN-BGDĐT ngày 13/04/2021 của Bộ Giáo dục và Đào tạo thì hoạt động KPKH thuộc về lĩnh vực phát triển nhận thức, và nội dung giáo dục đối với trẻ 4-5 tuổi, để xác định nội dung thiết kế. Nội dung thiết kế hoạt động KPKH có thể tích hợp vào nhiều chủ đề trong chương trình giáo dục trẻ với một số mục tiêu nhất định. Giáo viên cần xác định nội dung thiết kế hoạt động KPKH nhằm phát triển KNSS cho trẻ 4-5 tuổi, cần xác định đặc điểm tâm sinh lý cũng như mức độ phát triển hiện thời của trẻ về kiến thức sự vật, hiện tượng, từ đó xác định nội dung phù hợp. Trong phạm vi của đề tài, chúng tôi cụ thể hóa các nội dung thiết kế hoạt động KPKH

cho trẻ 4-5 tuổi như sau:

- Xem xét và tìm hiểu đặc điểm của các sự vật, hiện tượng

- Nhận biết mối quan hệ đơn giản của sự vật, hiện tượng và giải quyết vấn đề đơn giản

- Thể hiện hiểu biết về đối tượng bằng các cách khác nhau

Bước 2: Xác định mục tiêu thiết kế hoạt động khám phá khoa học nhằm phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi

Căn cứ vào các chủ đề và mục tiêu thiết kế hoạt động KPKH đã xác định, đồng thời theo quy định hướng dẫn của Bộ GD & ĐT về việc xác định mục tiêu thiết kế hoạt động KPKH nhằm phát triển kỹ

năng quan sát cho trẻ 4-5 tuổi, chúng tôi đã tiến hành xác định mục tiêu theo từng chủ đề đã giới hạn. Xác định mục tiêu là bước quan trọng mà giáo viên cần chú ý tới. Đầu tiên, để có được một hoạt động thực sự có ý nghĩa cho trẻ, giáo viên cần xác định rõ mục tiêu khi thiết kế hoạt động KPKH đó. Giáo viên cần xác định, qua hoạt động này, trẻ sẽ được cung cấp những gì về kiến thức, kỹ năng, thái độ về môi trường xung quanh, để từ đó xây dựng hệ thống những mục đích, yêu cầu cho phù hợp. Việc xác định mục tiêu là xem xét các mục tiêu này có phù hợp với đề tài và chủ đề hay không? Từ đó giáo viên có những điều chỉnh, thay đổi cho phù hợp.

Bước 3: Lựa chọn nội dung thiết kế hoạt động khám phá khoa học cho trẻ 4-5 tuổi

Chủ đề	Nội dung
Trường mầm non	- Tìm hiểu ngày hội đến trường của bé - Tìm hiểu về ngôi trường bé yêu - Tìm hiểu về lớp của bé - Tìm hiểu về các hoạt động diễn ra ở trường.
Bản thân	- Khám phá, phân biệt một số đặc điểm của tôi và bạn - Tìm hiểu một số bộ phận cơ thể bé - Tìm hiểu về các giác quan của cơ thể bé - Tìm hiểu về 4 nhóm thực phẩm cần thiết cho cơ thể bé
Gia đình	- Tìm hiểu về gia đình của tôi, của bạn - Tìm hiểu về các kiểu nhà: nhà trệt, nhà 2 tầng, nhà mái ngói, nhà tranh, ... - Tìm hiểu về nhu cầu của gia đình - Phân biệt một số đồ dùng trong gia đình theo công dụng và chất liệu
Nghề nghiệp	- Tìm hiểu về một số nghề phổ biến: nghề xây dựng, nghề công an, nghề giáo viên - Tìm hiểu về nghề nông - Tìm hiểu một số nghề dịch vụ: nghề cắt tóc, nghề lái xe, nghề bán hàng - Tìm hiểu một số nghề truyền thống địa phương
Thế giới động vật	- Tìm hiểu một số con vật nuôi trong gia đình: Con chó, con mèo, con gà, ... - Tìm hiểu một số con vật sống trong rừng: Con khi, con hổ, con voi, ... - Tìm hiểu một số con vật sống dưới nước: Con cua, con cá, con tôm, ... - Tìm hiểu một số loài côn trùng: Con ong, con bướm, con ruồi, ...
Thế giới thực vật	- Tìm hiểu một số loại quả: quả cam, quả xoài, quả chuối - Tìm hiểu về một số loại hoa: hoa cúc, hoa đồng tiền, hoa hồng - Tìm hiểu về các hoạt động diễn ra trong ngày Tết - Tìm hiểu về một số loại cây xanh: cây phượng, cây bàng lẵng, cây bàng, ...
Giao thông	- Tìm hiểu một số phương tiện giao thông đường bộ, đường sắt - Tìm hiểu một số luật giao thông đường bộ - Tìm hiểu một số phương tiện giao thông đường thủy - Tìm hiểu một số phương tiện giao thông đường hàng không

Nước và hiện tượng tự nhiên	<ul style="list-style-type: none"> - Tìm hiểu về nước, tính chất hòa tan của nước - Tìm hiểu về một số hiện tượng tự nhiên - Tìm hiểu ngày và đêm - Tìm hiểu về mùa hè
Quê hương- Đất nước- Bác Hồ	<ul style="list-style-type: none"> - Tìm hiểu về quê hương em - Tìm hiểu về đất nước Việt Nam kì diệu - Trò chuyện về Bác Hồ

Bước 4: Thiết kế hoạt động

Khi xác định chủ đề, tên đề tài cần chú ý, tên gọi của đề tài cần hấp dẫn, ngắn gọn, dễ hiểu, dễ nhớ. Tên đề tài KPKH có thể đặt dưới dạng mô phỏng đối tượng nhắc đến trong đề tài, điều đó sẽ tăng hứng thú của trẻ và giúp trẻ dễ hình dung ra nội dung của hoạt động.

Mục đích của hoạt động thể hiện mục tiêu phát triển nhận thức mà hoạt động KPKH hướng tới, là kết quả mong muốn trẻ đạt được sau khi tham gia hoạt động KPKH. Mục đích của hoạt động KPKH nhằm phát triển nhận thức là hướng tới phát triển các năng lực thành phần của nhận thức và tổng hợp các năng lực thành phần đó. Do đó với mỗi hoạt động KPKH khác nhau thì mục đích, yêu cầu cần giải quyết là khác nhau.

Các nội dung trong hoạt động KPKH là những thao tác mà trẻ phải thực hiện trong lúc tham gia hoạt động, và nó chính là thành phần quan trọng của thiết kế hoạt động KPKH nhằm giúp trẻ giải quyết các nhiệm vụ nhận thức đặt ra trong hoạt động bao gồm: ổn định, gây hứng thú; nội dung chính; kết thúc. Cách thức tiến hành là thành phần chính của thiết kế hoạt động KPKH, thiếu chúng thì không còn là hoạt động khám phá khoa học nữa.

Bước 5: Tổ chức hoạt động

Địa điểm tổ chức hoạt động: Trong trường mầm non, GVMN có thể tổ chức cho trẻ tham

gia hoạt động ở trong lớp hay ngoài sân chơi. Địa điểm cần bằng phẳng, đủ rộng, đảm bảo an toàn, vệ sinh cho trẻ khi tham gia hoạt động. Căn cứ vào số lượng trẻ tham gia, đề tài, nội dung của đề tài, để lựa chọn địa điểm tổ chức phù hợp.

Đồ dùng, đồ chơi: Mỗi hoạt động đều có đồ dùng đồ chơi phù hợp với nội dung của đề tài. Đồ dùng đồ chơi là phương tiện để tiến hành hoạt động, tạo hứng thú cũng như nâng cao chất lượng hoạt động. Do vậy, khi thiết kế hoạt động khám phá khoa học, giáo viên cần dựa vào nội dung của đề tài và đặc điểm tâm sinh lí của trẻ để xác định đồ dùng đồ chơi phù hợp về chủng loại, kích thước, màu sắc, số lượng.

III. KẾT LUẬN

Kết quả thực nghiệm sư phạm cho thấy rằng, thiết kế hoạt động khám phá khoa học phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi tại các trường mầm non như đề xuất là hoàn toàn khả thi. Nội dung, quy trình và hoạt động thiết kế hoạt động khám phá khoa học phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi tại các trường mầm non được đề xuất trong luận văn đảm bảo tính phù hợp và thực tế khi vận dụng trong quá trình giảng dạy. Hoạt động dạy học KPKH nhằm phát triển kỹ năng so sánh đã đem lại những kết quả tích cực trong thiết kế hoạt động khám phá khoa học phát triển kỹ năng so sánh cho trẻ 4-5 tuổi tại các trường mầm non.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban chấp hành Trung ương (2013), Nghị quyết số: 29-NQ/TW, Về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế, Hà Nội.

Nguyễn Thị Ngà (2019), Phát triển năng lực tư duy cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi thông qua hoạt động khám phá khoa học. Luận án Tiến sĩ Lí luận và Lịch sử giáo dục (mã số: 9140102), Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, Hà Nội (Tiếng Việt).

Trần Thị Phương (2006), Hình thành thao tác so sánh ở trẻ 5-6 tuổi qua tìm hiểu môi trường xung quanh, Viện Tâm lý học, Hà Nội.

Nguyễn Thành Nhân (2001), Kỹ năng so sánh của trẻ 4 – 5 tuổi và một số biện pháp hình thành chúng qua các tiết học làm quen với toán, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Hà Nội.

Hoàng Thị Oanh, Nguyễn Thị Xuân (2020), Giáo trình phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về môi trường xung quanh, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.